

ARREST VAN HET HOF (Vijfde kamer)

19 april 1988 *

In zaak 27/87,

betreffende een verzoek aan het Hof krachtens artikel 177 EEG-Verdrag van de
Rechtbank van Koophandel te Luik, in het aldaar aanhangig geding tussen

PVBA Louis Erauw-Jacquery, te Péruwelz,

en

Coöperatieve vennootschap La Hesbignonne, te Hannut,

om een prejudiciële beslissing over de verenigbaarheid met artikel 85 EEG-Ver-
drag van een overeenkomst inzake kwekersrechten op bepaalde zaadrasen,

geeft

HET HOF VAN JUSTITIE (Vijfde kamer),

samengesteld als volgt: G. Bosco, kamerpresident, J. C. Moitinho de Almeida,
U. Everling, Y. Galmot en R. Joliet, rechters,

advocaat-generaal: J. Mischo

griffier: D. Louterman, administrateur

gelet op de opmerkingen ingediend door:

— PVBA Louis Erauw-Jacquery, verzoekster, tijdens de mondelinge behandeling
vertegenwoordigd door G. Dehousse, advocaat te Brussel,

— Coöperatieve vennootschap La Hesbignonne, verweerster, vertegenwoordigd
door J.-J. Bossuyt en Ph. Evrard, advocaten te Brussel,

* Procestaal: Frans.

— de Commissie van de Europese Gemeenschappen, vertegenwoordigd door M. Wolfcarius als gemachtigde,

gezien het rapport ter terechtzitting en ten vervolge op de mondelinge behandeling op 28 oktober 1987,

gehoord de conclusie van de advocaat-generaal ter terechtzitting van 9 december 1987,

het navolgende

Arrest

- 1 Bij vonnis van 23 januari 1987, ingekomen ten Hove op 29 januari daaraanvolgend, heeft de Rechtbank van Koophandel te Luik krachtens artikel 177 EEG-Verdrag een préjudiciële vraag gesteld over de uitlegging van artikel 85, lid 1, EEG-Verdrag, om te kunnen beoordelen of een aantal bepalingen van een overeenkomst waarbij een licentie wordt verstrekt voor de vermeerdering en verkoop van bepaalde door kwekersrechten beschermde soorten zaaigranen, verenigbaar zijn met dit artikel.
- 2 Deze vraag is gerezen in het kader van een geschil betreffende een aantal bepalingen van een overeenkomst waarbij de vennootschap Louis Erauw-Jacquery, houdster van bepaalde kwekersrechten (hierna de kweker), de coöperatieve vennootschap La Hesbignonne (hierna de licentiehoudster) machtigde basiszaad te vermenigvuldigen en met dit basiszaad verkregen zaad van de eerste en tweede nabouw, bestemd voor de graanproductie, (hierna vermeerderingszaad), te verkopen.
- 3 In deze overeenkomst nam de licentiehoudster onder meer op zich (artikel 2):
 - a) de totale hoeveelheid basiszaad E2 of gelijkwaardig zaad, door de kweker geleverd, in België te vermeerderen en te onderwerpen aan de controle van de Nationale dienst voor afzet van land- en tuinbouwproducten (NDALTP; de

Belgische instantie die is belast met de uitgifte van kwekerscertificaten), volgens de geldende reglementering. Basiszaad E2, of gelijkwaardig zaad van deze variëteiten niet te verkopen of af te staan aan andere handelaar/bereiders of enige andere persoon, uitgezonderd de landbouwer/vermeerderaar, en dat zaad naar geen enkel land uit te voeren;

...

- f) de zaden van variëteiten, ongeacht hun klasse, waarvoor Erauw zal handelen in de hoedanigheid van kweker of mandataris, niet te exporteren, rechtstreeks of onrechtstreeks, zonder voorafgaande schriftelijke toelating van Erauw;

...

- i) niet te verkopen onder de minimum verkoopprijzen opgelegd door Erauw voor alle soorten, variëteiten en klassen waarvoor Erauw de kweker of de mandataris is.

- 4 Bij rondschriften van 8 augustus 1983 aan alle handelaars/telers (waaronder de licentiehouders La Hesbignonne) deelde de kweker de minimumprijzen mee, waartegen de beschermde kweekproducten moesten worden verkocht. De minimumprijs voor zaaizaad E3 van meerrijige gerst Gerbel (waarvoor Erauw-Jacquery uitsluitend gemachtigde in België is van SARL Florimont-Desprez te Templeneuve, Frankrijk) werd vastgesteld op 1 825 BFR/100 kg. De licentiehouders hielden zich niet aan deze prijs, doch bood in september 1983 dit kweekproduct aan tegen 1 750 BFR/100 kg. Zaaizaad E3 is in België basiszaad, dat niettemin vrijwel uitsluitend aan landbouwers wordt verkocht voor het telen van consumptiegraan.

- 5 Volgens de kweker waren de andere handelaars/telers door deze verkoop verplicht, hun prijzen te verlagen, ten gevolge waarvan hun de schade is opgekomen waarvan zij thans vergoeding vorderen. In het hoofdgeding stelde de kweker, dat zij deze schadeclaim wil verhalen op de licentiehouders; zij raamt de hoogte van de schade op 15 000 000 BFR.

- 6 De Rechtbank van Koophandel te Luik overwoog, dat buiten kijf staat, dat de litigieuze bepaling van de overeenkomst rechtstreeks de verkoopprijs van zaaizaad van de tweede nabouw vaststelt en de afzet beperkt. De Rechtbank vraagt zich echter af, of deze bepaling de handel tussen Lid-Staten merkbaar ongunstig kan beïnvloeden danwel de mededinging binnen de gemeenschappelijke markt merkbaar kan vervalsen, zodat zij onder het verbod van artikel 85, lid 1, EEG-Verdrag valt. Ter opheldering van dit punt heeft zij het Hof de navolgende vraag voorgelegd:

„Valt artikel 2, sub a en i, van de litigieuze overeenkomst onder de werkingssfeer van artikel 85 dan wel enige andere bepaling van het EEG-Verdrag?”

- 7 Voor een nadere uiteenzetting van de feiten van de zaak, het procesverloop en de bij het Hof ingediende opmerkingen wordt verwezen naar het rapport ter terechtzitting. Deze elementen van het dossier worden hieronder slechts weergegeven, voor zover dit noodzakelijk is voor de redenering van het Hof.

De verenigbaarheid met artikel 85, lid 1, EEG-Verdrag van de bepaling waarbij de verkoop en de uitvoer van basiszaad E2 wordt verboden

- 8 De nationale rechter wenst in de eerste plaats te vernemen, of de bepaling, waarin het de houder van een licentie voor de vermeerdering van basiszaad wordt verboden, dit basiszaad te verkopen, over te dragen of uit te voeren, onder de werkingssfeer van artikel 85, lid 1, EEG-Verdrag valt.
- 9 Volgens de Commissie en de kweker is het verbod van verkoop en uitvoer van basiszaad E2, dat uitsluitend aan de handelaar/teler ter beschikking is gesteld met het oog op de vermeerdering, niet in strijd met artikel 85, lid 1, EEG-Verdrag. Een dergelijke bepaling zou inherent zijn aan het bestaan van het kwekersrecht.
- 10 Gelijk het Hof in zijn arrest van 8 juni 1982 (zaak 258/78, Nungesser, Jurispr. 1982, blz. 2015) heeft erkend, kan de ontwikkeling van nieuw zaaizaad aanzienlijke financiële offers vergen. Bijgevolg moet worden aanvaard, dat degene die grote inspanningen heeft geleverd om zaaizaadressen te ontwikkelen waarvoor

een kwekersrecht kan worden verkregen, zich tegen elke onjuiste behandeling van deze zaadrasen moet kunnen beschermen. Hiertoe moet de kweker het recht hebben, de vermeerdering voor te behouden aan handelaren/telers die hij als licentiehouder heeft geselecteerd. In zoverre valt de bepaling waarbij het de licentiehouder wordt verboden, basiszaad te verkopen en uit te voeren, niet onder het verbod van artikel 85, lid 1, EEG-Verdrag.

- 11 Op het eerste deel van de vraag van de verwijzende rechter moet derhalve worden geantwoord, dat in een overeenkomst betreffende de vermeerdering en verkoop van zaden, waarbij één der partijen de houder is van bepaalde kwekersrechten of gemachtigde van de houder, een bepaling die de handelaar/teler verbiedt om basiszaad te verkopen en uit te voeren, verenigbaar is met artikel 85, lid 1, EEG-Verdrag, voor zover zij noodzakelijk is om de kweker in staat te stellen handelaars/telers als licentiehouder te selecteren.

De verenigbaarheid met artikel 85, lid 1, EEG-Verdrag van de bepaling betreffende verplichte minimumprijzen voor gecertificeerd zaai­zaad van alle soorten

- 12 Voorts wenst de nationale rechter te vernemen, of een bepaling in dezelfde overeenkomst, waarbij de handelaar/teler wordt verplicht, door zijn wederpartij vastgestelde minimumprijzen in acht te nemen, onder het verbod van artikel 85, lid 1, EEG-Verdrag valt.

- 13 De Commissie en de licentiehouder betogen, dat de bepaling op grond waarvan door de kweker of zijn gemachtigde vastgestelde minimumprijzen in acht moeten worden genomen, de mededinging beperkt en de handel tussen Lid-Staten ongunstig kan beïnvloeden. De kweker betoogt, dat deze bepaling slechts de verkoop in België betreft, zodat zij de handel tussen Lid-Staten niet ongunstig kan beïnvloeden.

- 14 Volgens artikel 85 EEG-Verdrag is onverenigbaar met de gemeenschappelijke markt en verboden een overeenkomst die „de handel tussen Lid-Staten ongunstig kan beïnvloeden” en „ertoe strekt of ten gevolge heeft” dat afbreuk wordt gedaan aan „de mededinging binnen de gemeenschappelijke markt”. Zoals het Hof herhaaldelijk heeft opgemerkt (laatstelijk in het arrest van 16 juni 1981, zaak 126/80, Salonia, Jurispr. 1981, blz. 1563), heeft een overeenkomst dit ef-

fect, wanneer op grond van een geheel van objectieve omstandigheden — feitelijk of rechtens — met een voldoende mate van waarschijnlijkheid kan worden verwacht dat die overeenkomst, al dan niet rechtstreeks, daadwerkelijk of potentieel, het ruilverkeer tussen Lid-Staten kan beïnvloeden in een voor de verwezenlijking van de doelstellingen van één enkele markt tussen staten schadelijke zin, en zij ertoe strekt of ten gevolge heeft dat de mededinging binnen de gemeenschappelijke markt wordt beperkt of vervalst.

- 15 Artikel 85, lid 1, EEG-Verdrag verklaart de overeenkomsten die bestaan in „het rechtstreeks of zijdelings bepalen van de... verkoopprijzen of van andere contractuele voorwaarden” uitdrukkelijk onverenigbaar met de gemeenschappelijke markt. Volgens de verwijzingsbeschikking heeft verzoekster in het hoofdgeding met andere handelaars/telers overeenkomsten gesloten die identiek zijn met de bestreden overeenkomst, zodat deze overeenkomsten dezelfde gevolgen hebben als een prijsregeling die is vastgesteld door een horizontaal kartel. Zo gezien strekt een dergelijke bepaling ertoe of heeft zij ten gevolge dat de mededinging binnen de gemeenschappelijke markt wordt beperkt.
- 16 Voorts bestaat er een verband tussen deze bepaling en een andere bepaling van de overeenkomst, waarin het de licentiehouders wordt verboden vermeederingszaden uit te voeren. Een dergelijke overeenkomst kan de handel tussen Lid-Staten dus ongunstig beïnvloeden.
- 17 Een overeenkomst valt evenwel slechts onder het verbod van artikel 85, indien zij de handel tussen Lid-Staten merkbaar ongunstig beïnvloedt.
- 18 De invloed van de onderhavige overeenkomst op het intracommunautaire handelsverkeer is onder meer afhankelijk van de vraag, of zij deel uitmaakt van een bundel gelijksoortige overeenkomsten tussen de kweker en andere licentiehouders, van het marktaandeel van de betrokken zaden dat de kweker in handen heeft, en van de vraag of de aan deze overeenkomsten gebonden producenten in staat zijn deze granen uit te voeren.

- 19 Het staat aan de nationale rechter om, op basis van de relevante gegevens waarover hij beschikt, en gelet op de economische en juridische context van de overeenkomst van 26 februari 1982, vast te stellen of deze overeenkomst de handel tussen Lid-Staten merkbaar ongunstig kan beïnvloeden.
- 20 Op het tweede deel van de door de nationale rechter gestelde vraag moet derhalve worden geantwoord, dat een bepaling in een overeenkomst, als hiervoor beschreven, die de handelaar/teler verplicht, door zijn wederpartij vastgestelde minimumprijzen in acht te nemen, slechts onder het verbod van artikel 85, lid 1, EEG-Verdrag valt, indien uit de economische en juridische context van de betrokken overeenkomst blijkt, dat deze overeenkomst de handel tussen Lid-Staten merkbaar ongunstig kan beïnvloeden.

Kosten

- 21 De kosten door de Commissie van de Europese Gemeenschappen wegens indiening van haar opmerkingen bij het Hof gemaakt, kunnen niet voor vergoeding in aanmerking komen. Ten aanzien van partijen in het hoofdgeding is de procedure als een aldaar gerezen incident te beschouwen, zodat de nationale rechterlijke instantie over de kosten heeft te beslissen.

HET HOF VAN JUSTITIE (Vijfde kamer),

uitspraak doende op de door de Rechtbank van Koophandel te Luik bij vonnis van 23 januari 1987 gestelde vraag, verklaart voor recht:

- 1) **In een overeenkomst betreffende de vermeerdering en verkoop van zaden, waarbij een der partijen houder is van bepaalde kwekersrechten, is een bepaling die de handelaar/teler verbiedt om zaaizaad te verkopen en uit te voeren, verenigbaar met artikel 85, lid 1, van het Verdrag, voor zover zij noodzakelijk is om de kweker in staat te stellen handelaars/telers als licentiehouder te selecteren.**

- 2) Een bepaling in een overeenkomst als beschreven onder 1, die de handelaar/te-
ler verplicht, door zijn wederpartij vastgestelde minimumprijzen in acht te ne-
men, valt slechts onder het verbod van artikel 85, lid 1, van het Verdrag, indien
uit de economische en juridische context van de betrokken overeenkomst blijkt,
dat deze overeenkomst de handel tussen Lid-Staten merkbaar ongunstig kan
beïnvloeden.

Bosco

Moitinho de Almeida

Everling

Galmot

Joliet

Uitgesproken ter openbare terechtzitting te Luxemburg op 19 april 1988.

De griffier

De president van de Vijfde kamer

J.-G. Giraud

G. Bosco